

Waai I.

- Aan de oostelijke kust van Ambon, aan de zee Teluk Waai, omgeven door 4 dorpen van islamitische afkomst nl. Liang, Tulehu, Tial, Tengah Tengah en één christelijk dorp Suli, ligt Waai aan de voet van de berg Salahutu.
- Waai is een christendorp van ± 6000 zielen.
- 1 grote protestantse kerk in het midden van het dorp, en 2 kleine kerken aan de rand van het dorp, een r.k. kerk en een zendingspost, nog van vroeger.
- Vanaf 23 februari '99 wordt dit dorp aangevallen door Liang en Tulehu. Bij die eerste aanvallen werden de zendingspost en ± 39 huizen verwoest. Dit gebeurde nadat de gevechten in de stad Ambon en dichtbij gelegen dorpen al hevig woedden. Ook Tial en Tengah Tengah en islamieten uit dorpen van andere eilanden namen aan de aanvallen deel.
- Waai heeft nog geen dorps hoofd. De verkiezing moet nog plaatsvinden. Des te meer is de dominee en het dorpsbestuur in deze moeilijke tijden belangrijk. Zij hebben om het dorp een onzichtbare lijn getrokken en de mannen eraan gehouden het dorp binnen die lijn te verdedigen. Als de islamitische bewoners van de andere dorpen er aankomen mogen zij de aanvallers niet provoceren in houding en taalgebruik. Pas als zij over de lijn het dorp binnenkomen dan reageren, verdedigen zij. Want zeggen zij: degenen die ons aanvallen zijn onze broeders en zusters, die al eeuwen lang met ons in vrede geleefd hebben. Zo heeft Waai vele aanvallen vanaf febr. '99 overleefd. De mannen bewaken het dorp dag en nacht. Zo heb je rondom het dorp tal van posten: op het strand, voor aanvallen vanuit de zee, bij de invalswegen, en in de bergen, het oerwoud. Met Avondmaal gaat dominee Jamboermias en domina Akiwin langs de posten met brood en wijn.
- Toen het dorp een periode geheel van de buitenwereld was afgesloten is er een truck met rijst en olie, suiker enz. onder zware, betaalde, militaire bewaking het dorp binnengeloodst. De nakomelingen van Waai elders op het eiland Ambon, in Jakarta en in Nederland sturen geld, en kleine groepen Waaienezen struinen de stad af naar winkels op zoek naar voedsel voor heel het dorp. Met gevaar voor eigen leven. Veel winkels zijn dicht of verwoest. De economie op Ambon is lam gelegd. Grote schepen met voedsel uit de andere eilanden van Indonesië bleven weg. Anderhalf jaar lang leven met de spanning, hoe te overleven. Waai is hierin geen uitzondering. Ook het kleine dorpje Suli maakt dit mee. Zo ook elders. Zo langzamerhand komt het christelijke deel van dit eiland en andere eilanden in de regio onder zeer zware druk.
- Er waren ook perioden van ontspanning, ofwel beginnende ontspanning. Er was weer verkeer naar de stad Ambon, afwisselend met of zonder betaalde begeleiding van het militaire apparaat.
- In mei '99 hebben de bovengenoemde 6 dorpen een vredesbijeenkomst in Suli gehouden. De media in Indonesië deden hier verslag van als voorbeeld van positieve ontwikkeling in dit deel van Indonesië. Een paar maanden later werd Waai weer aangevallen door de 4 islamitische dorpen met hulp van buiten het eiland, en ook Suli trof hetzelfde lot.
- Waai en Suli hebben nooit aangevallen, hebben vanaf het begin hun gezinnen, huizen, kerken en dorpen moeten verdedigen.
- Dit jaar, na een periode van ontspanning, deden Jihadmoslims de Noord-Molukken aan. Het christelijke deel van Halmahera en Ternate delfde het onderspit. Een dorp werd verwoest en de mensen vluchtten weg, nu nog zoekende naar veilige oorden.
- De jihad trok naar het zuiden. Ambon stad was al ontwricht en voor een groot deel verwoest. En nog was dat niet genoeg. Zij kwamen in groten getale en bewapend. Het leger is zowel naar de christenen als naar de moslims toe partijdig. Twee weken geleden zijn de plaatsen Poka, universiteitsstad, en het dorpje Rumah Tiga nu ook verwoest. Het eiland is zelfs voor hulpverleners uit het buitenland niet meer veilig.

- Donderdag 6 juli j.l. viel de jihad vanuit de omliggende moslimdorpen, met hun bewoners, Waai aan. Aanvankelijk waren er berichten dat het leger tegengehouden werd in een van deze dorpen. Later bleek dat het leger aan de aanval had meegedaan en met zwaar geschut Waai bestookt had. Na een dag en een nacht strijd is Waai geheel plat gelegd. De r.k. kerk en de grote kerk, vrijwel alle huizen werden geraakt en verwoest. De dominee en de mannen hebben in een dienst die slechts een paar minuten duurde de doden begraven, om zich daarna terug te trekken in de bergen, het oerwoud.
- 's Nachts en overdag waken de mannen in het geheel verwoeste dorp; het mag niet in handen komen van de aanvallers.
- 6000 mensen uit hun dorp verjaagd, eerst boven in de bergen, nu aan de voet van de berg. Verstoken van de meest elementaire levensbehoeften voedsel, kleren, onderdak, medicijnen, zeep. Het is nu de regentijd. Slapen onder de blote hemel, op de grond, glad en modderig van de regen. Tegen de avond en 's nachts is het fris en koud in de bergen. Langer dan een week is het daar niet uit te houden. Water haalt men uit de rivier Wai Selaka in het dorp. Oudere mensen en kinderen hebben het moeilijk. Geen babyvoeding. Zink van kapotte huizen wordt naar boven gesleept ter beschutting tegen de regen.
- Communicatie met het dorp is niet mogelijk. Al een paar maanden niet. De gewonden worden met een speedboot met betaalde bewaking via het eiland Haruku naar Passo, ook op het eiland Ambon, vervoerd.
- In Passo hebben we contact met ds. Jamboermias, telefonisch. Hoewel hun moreel nog sterk is, is dit een onhoudbare toestand. Mensen worden ziek, bij een aantal zijn psychologische frustraties al merkbaar. De dominee voert overleg met de gouverneur van de Molukken over evacuatie van vrouwen en kinderen naar Passo. De mannen blijven hun dorp bewaken.
- In het dorpje Suli zijn de meeste vrouwen en kinderen geëvacueerd naar elders. Men probeert zich staande te houden, maar vreest niet bestand te zijn tegen zo'n dreigende overmacht.
- De Molukse gezinnen in Nederland hebben al anderhalf jaar op allerlei manieren hun dierbaren en families financieel gesteund. Vaak onzichtbaar voor de buitenwereld schrapen zij naar mogelijkheden. De zorgelijke situatie houdt maar aan. En het wordt erger. Maar bij zo'n totale verwoesting als die van Waai heb je handen en voeten tekort om een goed antwoord te vinden op de noodkreet uit je geboorteland en bovendien wordt je geconfronteerd met je eigen gevoel van machteloosheid en kun je het soms niet meer aan en toch moet je verder.
Oorzaak en gevolg? Waarom???
- En toch; één moslimwijk in de stad Ambon wijst jihad af. Wie volgt? De gouverneur, moslim, woont midden in een christelijke wijk, hij wil zijn huis niet verlaten en laat ± 200 christenen in zijn huis en op zijn woonerf toe.
- Op zaterdag 8 juli j.l. hebben nakomelingen, christenen en islamieten, van de 6 dorpen een bijeenkomst in Zeeland. Moeilijk, maar het moet. Elkaar recht in de ogen kijken, praten over het leed dat wij samen delen. Er is een verklaring getekend door vertegenwoordigers van de hier aanwezige nakomelingen van de 6 dorpen, waarin men zegt:
 - te zoeken naar mogelijkheden voor een toekomstperspectief voor de dorpen op Ambon.
 - de jihad af te wijzen.
 - escalatie in Nederland te proberen te voorkomen.

M. Sitanala, 11 juli '00

Bron: Salahutu, November 2000, nr 0

Waai II.

- Waai begon een betrekkelijk welvarend dorp te worden. Veel mensen leefden van de visvangst. De mannen zorgden voor de vangst, de vrouwen voor de verkoop op de markt, met name in de stad Ambon. De oogst van kruidnagel- en klapperbomen was daarbij ook één van de bronnen van inkomsten. Dorpelingen hoefden voor hun dagelijkse boodschappen niet naar de grote stad Ambon, daarvoor konden zij terecht bij één van de vele pondoks, dorpswinkeltjes, die Waai rijk was.
Dit dorp is na de aanval van 6 juli j.l. door de jihad en moslim-buurdorpen totaal verwoest en geheel in haar bestaan getroffen.
Alle huizen, scholen, kerken, winkeltjes, openbaar vervoer, vissersboten, en dat wat groeit op het land als bron van inkomsten, zoals o.a. kruidnagelen, klappers, cacao, nootmuskaat en fruit, is vernield. Het dorp is haar economie, haar veiligheid en haar bewoners totaal ontnomen.
- Op zondag 30 juli viel de jihad vanuit Liang en Tulehu voor de *tweede* maal Waai binnen. Dit keer vervolgden zij de dorpelingen tot ver boven in de bergen. Bij de eerste aanval was dit een vluchtoord. Nu zijn zij ook hier hun leven niet meer veilig. Velen zijn hierbij omgekomen, ook onder hen die aanvielen. Dit keer werden er ook complete gezinnen uitgemoord. Even gruwelijk zijn de berichten over verkrachtingen, voorafgaand aan de slachtpartijen.
- De Waaienezen trokken zich verder terug de bergen in, het oerwoud in. De evacuatie via de zee na de eerste aanval van 6 juli bleek na enige tijd een gevaarlijke onderneming. Men werd ook op het water geregeld beschoten. Inmiddels waren er al meer dan tweeduizend Waaienezen in Passo en Lateri aangekomen. Degenen die dat zelf konden betalen per boot, anders per voettocht over de bergen.
- Vanuit Passo is er een schip met meer dan 2000 vluchtelingen, waaronder \pm 250 Waaienezen, richting Sorong, Irian Jaya gevaren. Voor de ingang van de haven hebben zij 2 dagen lang rondgedobberd; men stond hen niet toe aan te meren. Naar verluidt waren de mensen in Sorong betaald om de vluchtelingen niet toe te staan aan land te komen. Nadat het meegevaren "apparaat", dit keer de politiebrigade, schoten naar de kade had afgelost was de weg vrij om aan land te gaan.
- Het was duidelijk dat de mensen in de bergen hun toevluchtoord moesten zoeken in de dorpen Suli, Passo en Lateri. Ze moesten afdalen. Met \pm 4000 mensen, verstoken van voedsel, kleding, een dak boven je hoofd en medicijnen, is een langer verblijf in de bergen niet mogelijk. Hulp van buitenaf naar boven is niet te mobiliseren.
Langzamerhand zette de grote stoet vluchtelingen uit Waai zich in beweging, tot het besef komende dat zij niet meer naar hun dorp terug kunnen, een voettocht via onbegaanbare wegen over de bergen richting Suli. Jong en oud en de hele ouderen. Zeventien uren zou de tocht duren. Velen deden er langer over.
Tijdens deze tocht zijn velen bezweken van vermoeidheid, honger en ziekte. Enkelen verongelukten in de gapende ravijnen. Als dan ook nog op de vluchtelingen geschoten wordt, spatten gezinnen uit elkaar door de schrik en ieder zoekt een eigen veilig heenkomen. Kinderen raken hierdoor hun ouders kwijt.
- Het dorpje Suli helpt, de dorpen Passo en Lateri helpen, en zijn ondertussen net als alle christendorpen behoedzaam, want veiligheid, duurzame veiligheid, is allang niet meer vanzelfsprekend. Want als Waai, een redelijk sterk en groot dorp, door zo'n overmacht is verwoest, welke garantie hebben andere dorpen nog om hun bestaan veilig te stellen?

- Zo ontstaan grote concentraties gevluchte Waaienezen in Passo op Ambon, en op het eiland Irian Jaya in Sorong, en sinds kort ook in Jayapura. In de steden op Irian Jaya zitten enkele honderden Waaienezen.
- Inmiddels is het aantal vluchtelingen van Waai in het dorp Passo gegroeid tot meer dan 5200. Ze leven in erbarmelijke, mensonwaardige omstandigheden, opgepakt als vee in twee grote schuren, die al een tijdje leeg stonden. Want waar vind je zo snel een onderkomen?
Men is zo goed en zo kwaad als het kon begonnen met de opvang. De hulp van Indonesische zijde is lang niet toereikend, ziektes zijn nu uitgebroken.
- Het is nu belangrijk om barakken op te zetten voor eenheden van ± 10 gezinnen per barak en een goede drinkwatervoorziening aan te leggen. Artsen zonder Grenzen uit België en Frankrijk is, in samenwerking met lokale werkers, aanwezig voor heel het eiland. Gelukkig gaan de kinderen weer naar school. Maar daar is eigenlijk alles mee gezegd.
Het is ook belangrijk om voorzichtig aan een verder bestaan buiten Waai te denken, weliswaar voor onbepaalde tijd, maar een perspectief op terugkeer naar Waai op korte termijn, is op dit moment niet voorhanden, aangezien de veiligheidsgaranties daarvoor ontbreken.
- Het is ook belangrijk de gruwelijkheden in kaart te brengen en daadwerkelijk de oorzaak en de veroorzakers te achterhalen en te berechten langs de lijnen van rechtvaardigheid, om iets van vertrouwen te herwinnen in een mijnenveld van wantrouwen over en weer, tussen verschillende godsdienstige groepen, verscheidene bevolkingsgroepen, tussen burgers en het leger, bestuurders en het volk. Als dat dan uiteindelijk gebeurt, dan kun je zeggen dat de prille democratie aan het verankeren is in dit deel van de wereld.

Waai III,

- De situatie van de meer dan 5200 Waaienezen die in Passo verblijven is verre van rooskleurig. Dag en nacht met z'n allen in dezelfde ruimte; slapen, koken, de dag doorbrengen. Kortom, leven met elkaar, elk gezin op een paar m² palets bedekt met zeil. Dit vluchtelingenkamp heet Rimba Raya.
- Er wordt gewerkt aan een vooruitzicht op terugkeer naar het dorp, de grond die hen zo vertrouwd is aan de voet van de berg Salahutu, waarvan de voorouders eeuwen geleden, in 1600, zijn neergestreden en dit dorp Waai hebben gesticht. Generatie op generatie heeft men land van het oerwoud opengebrouwen en bewerkt. Met de oogst van het land en van de zee, bloeiende particuliere openbaar vervoer ondernemingen en de vele kleine winkeltjes hebben de mensen Waai gemaakt tot wat het voor de verwoesting was; welvarend in menig opzicht, in de vaart der volkeren van Indonesië. Een land, een dorp ontwikkelt zich. Met hun geploeter konden zij hun kinderen laten studeren..
- Nu zitten zij, berooid en verdreven in Rimba Raya of verspreid over Indonesië als vluchtelingen, wat hen aangedaan is door mensen die hun landgenoten zijn en in historisch perspectief hun broeders en zusters. Het dorp Suli is aangevallen, meer dan 50 huizen vernield. Vrouwen en kinderen geëvacueerd naar "veilige" oorden o.a. ook naar Passo. In de media spreekt men van een opgroeiende verloren generatie, zoals ook alle andere lotgenoten in de verschillende brandhaarden van de wereld. Hoe vergaat hen het leven na drie maanden in Passo? Hoe pakt men het leven weer op?
- Sinds een paar maanden hebben ruim 630 basisschoolleerlingen hun eigen locatie, en ruim 425 pubers zetten hun voortgezette opleiding voort in Passo en omgeving. Er is vraag naar schooluniformen en schoenen voor de sekola dasar, basisschoolleerlingen.
- Vanaf de eerste aanvallen op Waai hebben de Nederlandse Waaienezen en betrokkenen bij dit dorp, geld opgestuurd om de familie te helpen. Per familie of in verenigingsverband, PAWI, de vereniging van nakomelingen van het dorp Waai. Binnen deze vereniging is het Steunfonds in het leven geroepen om de hulp te coördineren. Met de totale verwoesting staan wij met de rug tegen de muur en kunnen wij het niet alleen aan, daarom vragen wij derden, buiten de vereniging, om financiële hulp. Bij elke financiële overmaking vragen wij om een verantwoording. Zo ook nu, van het coördinerend team van Rimba Raya in Passo, dat onder leiding staat van dhr. drs. Dirk Bakarbesy. Dit team bepaalt de mate van hoe er hulp geboden kan worden, maakt een programma voor de korte en langere termijn, voert de onderhandelingen met de gouverneur over de terugkeer naar Waai, houdt ons op de hoogte over de ontwikkelingen op Ambon.. De dominee die eerder de kar trok voor de hele gemeenschap zit in het team en heeft nu meer armslag voor de zielezorg van zijn gemeente. Hulp wordt ook geboden door families, woonachtig op andere eilanden van Indonesië, en met name vanuit Jakarta.
- Het geld dat tot nu toe opgestuurd is werd omgezet in voedsel, materiaal om in te koken en uit te eten, kleding, zeep, medicijnen. Geen enkel vervoer gaat zonder betaalde militaire bescherming.
- De ontwikkelingen: Met de hulp van de zusterorganisatie van Artsen zonder Grenzen uit België en Frankrijk, M.S.F. staan nu al 30 barakken voor leefeenheden van ± 40 mensen, zo'n ± 8 à 9 gezinnen. Voor watervoorziening is gezorgd. Overigens zijn de activiteiten van de M.S.F. mede-gefinancierd door de Nederlandse regering. De verhuizing van ± 1200 mensen staat nu te gebeuren.
- Programma dat men op korte termijn wil realiseren:
 - Elektriciteitsaansluiting in de barakken.
 - Aankoop van babyvoeding.
 - Creëren van werkgelegenheid, zodat men weer zelf in eigen levensonderhoud kan voorzien en niet in de laatste plaats als middel tegen de stress, in de vorm van:
 - verkoop groenten. Er is land voor moestuinen beschikbaar. Nu nog de zaden en het gereedschap
 - verkoop van brood door de vrouwen
 - verkoop van vis op de markt.
 - meubelmakerij om te beginnen met het vervaardigen van rotanmeubelen.
 - visvangst met één boot met motor en netten.
- Een veilige terugkeer naar Waai. Begin maken met het heropbouwen van het dorp, opnieuw beplanten ter gewassen, onder de condities van veiligheid en bescherming. Terugtrekking van de jihad uit het dorp en het plaatsen van een veiligheidspost is van absolute voorwaarde.

WAAI I

- Negeri Waai adalah sebuah negeri yang terletak di pulau Ambon yang di apit oleh dua negeri tetangga yang mayoritas beragama Islam, yaitu negeri Tulehu dan negeri Liang dan kedudukan negeri Waai sangat strategis karena berada tepat di bawah kaki gunung Salahutu yang sangat terkenal akan kesejukannya .
- Masyarakat negeri Waai mayoritasnya beragama Kristen, dengan jumlah penduduk menurut pendataan statistik negeri Waai pada tahun 1999 adalah kurang lebih dari 6225 jiwa.
- Mata pencaharian dari masyarakat negeri Waai pada umumnya adalah petani, nelayan dan sebagian adalah wiraswasta atau menjadi pengusaha mobil, pengusaha bengkel dan pengusaha toko.
- Negeri Waai sangat indah dan sangat subur dan sudah lama di kenal dimana-mana dan kemajuan dari negeri ini lebih berkembang dari negeri-negeri tetangga sehingga menimbulkan kesenjangan sosial atau iri hati dari negeri-negeri tetangga terhadap negeri Waai.
- Dibiidang perkebunanpun negeri Waai termasuk penghasil pala dan cengkik yang dapat membawa investasi bagi negeri Waai.
- Tapi semua keindahan dan keelokan negeri Waai hanya tinggal kenangan dan tinggal puing-puing kehancuran, sejak terjadi kerusuhan di Ambon pada tanggal 19 Januari 1999 membawa dampak juga sampai di negeri Waai. Pada tanggal 23 dan 24 Pebruari 1999, pertama kali negeri Waai di serang oleh massa Islam yang berada di pulau Ambon yang diperkirakan penyerangan itu di lakukan oleh oleh 13 negeri Islam yang ada di Maluku. Pada saat penyerangan itu terjadi masyarakat negeri Waai tidak ada persiapan untuk membela diri dan melawan kaum Islam yang jumlahnya tiga kali lipat dari masyarakat negeri Waai, tetapi karena kasih Tuhan terhadap umatnya di negeri Waai maka masyarakat negeri Waai dapat memukul mundur musuh-musuh yang ingin menguasai negeri Waai dengan hanya menggunakan parang dan tombak yang adalah peralatan untuk berkebun.
- Selama perang berlangsung dua hari korban dari pihak musuh tidak dapat diperkirakan dan dari pihak negeri Waai yang menjadi korban 3 orang dan beberapa orang luka ringan dan luka berat.
- Setelah perang tanggal 23 dan 24 Pebruari 1999, masih terjadi juga banyak penyerangan yang dilakukan oleh pihak Islam yang sudah di tambah dengan para Jihad yang didatangkan dari luar Maluku tetapi mereka tidak berhasil untuk mendapatkan negeri Waai. Penyerangan yang terjadi di perkirakan sebanyak 18 kali dan itu masyarakat negeri Waai masih mampu untuk membela diri dan mempertahankan negeri Waai.

Dan pada tanggal 6 Juli 2000 yang lalu penyerangan kembali terjadi dan penyerangan kali ini sangat dashyat sehingga masyarakat negeri Waai tidak mampu untuk membela diri dan mempertahankan negeri. Kronologi penyerangan negeri Waai adalah sebagai berikut:

1. Pada tanggal 4-5 Juli 2000 negeri Waai ditembaki dari arah negeri Tulehu sepanjang malam selama 2 hari dan terdengar ledakan bom dan ledakan mortir.

2. Pada tanggal 6 Juli 2000, kira-kira jam 05.30 serangan dimulai dari arah negeri Tulehu dengan menggunakan bom dan tembakan senjata organik yang disertai dengan pembakaran rumah-rumah penduduk yang ditembak dari jarak jauh dengan menggunakan mortir yang adalah milik TNI juga berupa bom dan granat. Kira-kira jam 06.00 WIT masyarakat Waai datang untuk mempertahankan negeri dan harta benda serta jiwa-jiwa yang berada didalam negeri Waai,tapi masyarakat negeri Waai tidak bisa bertahan lebih lama karena tidak bisa melawan ribuan orang yang menyerang dengan berbagai senjata organik sehingga pada jam 07.30 WIT masyarakat Waai dipukul mundur dalam posisi perlawanan . Jam 07.45 WIT umat Islam kembali menyerang didukung oleh TNI dengan memanfaatkan drum kosong yang didalamnya berisi tentara,penyerangan tersebut berasal dari negeri Tulehu. Pada jam 08.00 WIT umat Muslim menambah frekwensi penyerangan yang diarahkan dari negeri Liang dan dari arah laut yang di ikuti oleh motor-motor laut,hingga penyerangan terjadi dari 3 arah. Aparat keamanan yang bertugas pada saat itu membangun penyerangan mereka menembak umat Kristen negeri Waai yang berada didepan garis pertempuran,umat Islam dengan leluasa mencuri dan, menjarah harta benda dan membumi hanguskan negeri dan jemaat Waai. Masyarakat Waai sangat merasa terdesak dan tidak mungkin lagi bertahan dan menyerang, sehingga mereka mengambil keputusan untuk tidak menyerang lagi dan mengundurkan diri . Umat Kristen negeri Waai berkumpul dan berlindung didalam hutan dipetuanan negeri Waai, karena tidak ada perlawanan lagi dari masyarakat negeri Waai maka kaum perusuh membakar habis negeri Waai dengan segala isinya. Pada tanggal 7 Juli 2000 umat Islam melancarkan penyerangan lagi,sehingga umat Kristen harus berlindung di hutan-hutan. Kira-kira jam 10 pagi umat Islam datang menyerang dari arah negeri Liang dan Tulehu masuk kedalam negeri Waai yang sudah hancur dibikin tambah hancur lagi dan sisa-sisa dari rumah-rumah dan bangunan-bangunan yang masih ada dibikin hancur lagi sehingga rata dengan tanah. Dan mereka mengikuti masyarakat negeri Waai sampai di hutan tempat masyarakat Waai membuat rumah lari, sehingga masyarakat Waai harus lari lebih djauh lagi kedalam hutan digunung Salahutu yang mengakibatkan banjak korban berdjatuhan dipihak masyarakat Waai.

Penyerangan terjadi sampai masyarakat Waai melarikan diri dan mencari perlindungan dan berusaha keluar dari hutan negeri Waai. Sehingga masyarakat Waai mengungsi di negeri Suli dan Paso dan memakan waktu perdjalanan 4 sampai 6 hari untuk mentjapai negeri-negeri Kristen yang ada di Paso dan Suli.

Korban-korban dari pihak negeri Waai baik dari tanggal 23 dan 24 Pebruari 1999 sampai dengan korban kerusuhan tanggal 6 Juli 2000 sampai 10 Augustus 2000 terdapat dalam lampiran Waai II serta kerugian harta benda dan kondisi keadaan dari pengungsi masyarakat Waai yang berada di Passo juga terlampir didalam lampiran Waai II.

*Sumber data dari
Tim Peduli Kerusuhan Negeri Waai
di Passo.*

*Stany Bakarbessy
Martha Sitanala
Willy Takarya
Desember 2000*

WAAI II

- Peperangan di negeri Waai telah banyak korban yang berjatuh menurut laporan yang diterima dari Tim Peduli Kerusakan negeri Waai di Passo, jumlah korban dari penyerangan perusuh terhadap negeri Waai mencapai 100 orang meninggal dunia dan ratusan orang luka berat dan ringan. Ada orang-orang tua yang dibakar di dalam rumah mereka, ada anak-anak kecil yang mati karena tidak ada makanan, ada wanita-wanita yang di perkosa dan dianiaya, ada anak-anak yang harus terpisah dari orang tua karena orang tuanya telah dibunuh, semua itu menjadi trauma bagi anak-anak negeri Waai yang sekarang berada di tempat pengungsian.
- Sekarang masyarakat negeri Waai harus hidup di tanah orang yang asing dan sangat mengecewakan didalam suatu gudang yang tidak dilengkapi dengan sarana - prasarana yang bisa menunjang akan kehidupan anak-anak negeri Waai, kehidupan masyarakat negeri Waai tergantung dari masyarakat Passo dan sampai saat ini bantuan dari pihak pemerintah pusat dan pemerintah daerah belum dilaksanakan.
- Kondisi kesehatan masyarakat Waai di tempat pengungsian sangat memprihatinkan karena harus tinggal di gudang sehingga mereka mudah diserang penyakit. Kondisi tidur tidak memenuhi standart kesehatan, karena mereka tidur hanya beralaskan papan dan triplex. Mereka juga tidak mempunyai pakaian dan tidak mempunyai pekerjaan yang bisa mendapatkan penghasilan bagi kebutuhan keluarga mereka tiap-tiap hari, adapun penyakit yang diderita adalah infeksi saluran pernapasan, diare, malaria, demam, infeksi dari luka tembak dan luka karena serpihan bom, granat dan mortir
- Bukan saja negeri Waai yang menjadi korban kekejaman dari TNI dan laskar jihad tetapi ada banyak negeri di Maluku yang menjadi korban dan menderita seperti negeri Waai. Sampai saat ini di Maluku masih terjadi penyerangan terhadap umat Kristen, ini yang menjadi tanda tanya bagi rakyat Maluku. Apakah maksud Pemerintah Indonesia terhadap anak-anak Maluku sehingga hak-hak asasi dari rakyat Maluku diinjak-injak seperti sampah, dimana nilai-nilai kemanusiaan yang katanya dihargai sangat tinggi di Indonesia, dimana rasa kemanusiaan yang katanya diakui di negara itu, semua itu hanya sebagai topeng pemanis bagi negara yang besar di mata dunia. Di Ambon saat ini militer bagaikan barang yang bisa disewa dan dijual belikan seperti barang dipasar, disogok dan dibayar untuk menjaga keamanan bangsa sendiri, apakah itu tidak melanggar sumpah prajurit yang selalu dikumandangkan bagi setiap anak-anak bangsa yang ingin menjadi pembela negara Indonesia.
- Oleh sebab itu masyarakat Maluku yang sekarang berada di negeri Belanda berusaha dengan berbagai cara untuk mencari perdamaian agar masalah di Maluku dapat diatasi secepat mungkin karena mengingat kesengsaraan dan kemiskinan yang sedang dialami oleh saudara-saudara di tanah air.
- Pada tanggal 8 juli 2000 umat Kristen dan Islam yang berdiam di negeri Belanda dan yang berasal dari Kecamatan Salahutu berkumpul di Zeeland, untuk membicarakan kehidupan mereka, di masa sekarang dan masa depan, dan juga melihat akan nasib saudara-saudara yang menderita, mencari solusi dalam penyelesaian masalah kerusakan di Maluku saat ini. Ada satu pernyataan yang ditandatangani oleh mewakili kaum Kristen dan Islam yang hadir pada pertemuan tersebut.
Mereka menyatakan bahwa:
 - turut merasa menderita dengan saudara-saudara di tanah air dan berusaha untuk mencari jalan ke perdamaian dan kemajuan, perspective masa depan negeri-negeri di Ambon.
 - menolak kedatangan jihad ke Maluku.
 - mencegah terjadi kerusakan antara masyarakat Kristen dan Islam Maluku di Belanda.

- Bukan dengan jalan itu saja tapi ada juga banyak cara yang di buat masyarakat Maluku di tanah Belanda seperti pengiriman uang untuk biaya kebutuhan hidup saudara-saudara di tanah air, juga pengiriman obat-obatan serta pakaian. Dengan cara begitu memberikan keringanan penderitaan bagi saudara-saudara di tanah air.
- Kerugian harta benda milik masyarakat negeri Waai adalah sebagai berikut :
 1. Perumahan milik masyarakat Waai 100 % musnah terbakar.
 2. Rumah kuburan di bongkar dan ada juga yang di bom oleh kaum perusuh.
 3. Toko/ kios milik masyarakat Waai 100 % dijarah
 4. Sarana pasar dimusnahkan / dibakar kaum perusuh
 5. Objek wisata yang dikelola masyarakat Waai dihancurkan
 6. Sarana air minum masyarakat negeri Waai dimusnahkan
 7. Kekayaan milik masyarakat Negeri Waai diambil alih oleh kaum perusuh
 8. Kantor gereja disertai gedung pastori berjumlah 6 buah dibakar.
 9. Gedung Gereja disertai pastori /rumah pendeta yang berjumlah 6 buah dibakar.
 10. Seluruh jenis ternak peliharaan yang merupakan kekayaan masyarakat negeri Waai 100 % dijarah kaum perusuh.
 11. Sarana perikanan berupa, bodi/kapal kecil dan jaring dijarah, sampan untuk nelayan mandiri 100 % dijarah, tambak morea untuk objek wisata beserta ikan 100% dijarah.
 12. Tanaman umur panjang, yang dapat memproduksi seperti, pala , cengkih , coklat, kelapa dan tanaman umur pendek ditebang dan dibakar.
- Harta milik Negara Republik Indonesia yang dirusakkan adalah
 1. Sarana pendidikan seperti sekolah dasar, sekolah menengah pertama negeri dan sekolah taman kanak-kanak 100 % di bakar habis.
 2. Cool Storage/pendingin ikan dijarah dan dibakar. .
 3. Rumah sakit musnah terbakar.
- Yang penting saat ini adalah pembangunan barak-barak untuk pengungsian baik masyarakat negeri Waai maupun masyarakat dari negeri-negeri Kristen lainnya yang sudah habis dimusnakan oleh kaum perusuh, untuk saat ini pembangunan barak-barak sudah dilakukan sebanyak 30 buah dan diusahakan pembangunan dilanjutkan terus dan pembuatan penampungan air bersih untuk kebutuhan air minum yang memenuhi standart kesehatan.
- Untuk bantuan yang mendesak sekarang ini membantu menangani masalah pengungsi, banyak lembaga swadaya masyarakat yang mengambil bagian dan juga banyak didatangkan Tim Dokter-Tidak-Terbata dari luar negeri dari Belgia dan Prancis.
- Banyak janji-janji dari pihak Pemerintah untuk mengganti semua kerugian yang dialami oleh masyarakat negeri Waai, tapi hal itu tidak ditepati dan sekarang masyarakat Waai minta dari Pemerintah untuk memberikan jaminan keamanan agar masyarakat negeri Waai dapat pulang ke tempat dilahirkan dan dibesarkan,yang sekarang sudah diduduki oleh kaum perusuh.
- Diharapkan juga dari masyarakat negeri Waai khususnya dan masyarakat Maluku pada umumnya untuk Pemerintah segera mengambil tindakan tegas terhadap kejahatan yang dilakukan oleh oknum-oknum TNI maupun pejabat tinggi negara Republik Indonesia sehingga peraturan yang sudah dibuat oleh negara ini tidak dilecehkan dan tidak dianggap remeh oleh bangsa sendiri . Kalaupun tidak ada tanggapan terhadap suara rakyat kecil di Maluku maka jangan heran kalau rasa cinta terhadap tanah air Indonesia yang sudah di tanamkan sejak masih kanak-kanak itu akan hilang dan di ganti dengan kebencian di hati masyarakat Maluku.

- Generasi muda Maluku sekarang tidak dapat berkembang seperti pemuda-pemuda lain di negara Indonesia ini karena kerusuhan yang berkepanjangan ,yang sangat disayangkan adalah nasib anak-anak kecil yang tidak bisa bersekolah bagaimana masa depan mereka nanti . Mungkin mereka akan melihat hari-hari yang cerah nanti sedangkan segala milik mereka telah dirampas dari tangan mereka .
- Satu kelemahan masyarakat Maluku adalah mudah percaya dan mudah dihasut oleh kaum perusuh sehingga masyarakat Maluku Kristen dan masyarakat Maluku Islam yang dulunya hidup rukun dan damai dalam sekejap saja hancur berantakan , tanpa mereka sadari bahwa mereka dijadikan alat untuk kepentingan politik didalam negara ini tapi kami yakin suatu saat nanti topeng kebusukan akan terungkap, kejahatan akan di nyatakan dan persatuan akan digalangkan oleh masyarakat Maluku tanpa memandang agama sebagai penghalang kerukunan hidup dan itu adalah suatu moment yang dinanti-nantikan oleh setiap orang Maluku, sebab mereka sudah menyadari sekarang setelah terjadi peristiwa yang banyak merugikan baik umat Kristen maupun umat Islam Maluku ,mereka sudah bisa sadar bahwa dengan perang yang di mainkan oleh Pemerintah Indonesia ini hanya akan menghabiskan etnis Maluku saja dan ingin menguasai tanah Maluku.
Oleh sebab itu kami minta keadilan dari Pemerintah dan Bangsa Indonesia dengarlah jeritan dan tangis anak-anak Maluku yang ingin kedamaian dan hentikan segera peperangan dan penyerangan terhadap kaum kami dan pulangkan jihad-jihad serta kembalikan tanah dan negeri kami.

*Sumber data dari
Tim Peduli Kerusuhan Negeri Waai
di Passo.*

*Stany Bakarbessy
Martha Sitanala
Willy Takarya
Desember 2000*